

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

Slovénska Bčela, vredil A. Janežič, v Celovcu 1853 tečaj IV. ima nekaj razprav Terstenjakovih iz spisa: Kdo so bili Panonci in Noričani — Kelti ali Slovenci? na pr.: Javbrama, Tapurius, Macron. Posebej pa je kot priloga izišla po njej knjižica:

2. Kdo so bili Ambidravi, in kdo je sozidal starodavni mesti Virunum in Teurnia, Kelti ali Venedi? Spisal Davorin Terstenjak, učitel ve-rozakona na gimnaz. v Marburgu. V Celovcu 1853. 8. str. 24.

Zora jugoslavenska od Radoslava Razlaga, u Zagrebu l. 1853, tečaj II. kaže str. 66—70 pesni Trstenjakove: Nadahnutje. Izvadek iz večje pësme pod naslovom: Služba svobode. Zapad slnca. Dvoje slnce (iz arabskoga). Karanje (iz arabskoga).

Slovensko Berilo za III. gimnaz. razred, zl. dr. Bleiweis, l. 1854 str. 22: Sokrat. Čertica njegovega značaja. — IV. l. 1855 str. 66: Leonida pred Termopilami. Zgodovinska čertica.

Koledarček Slovenski, na svitlo dal dr. J. Bleiweis, l. 1854 str. 42—47: Slikar. Novela iz življenja umetnika (Ticiana). — L. 1855 str. 27—32: Stanko Vraz. S tem primeri: Dëla Stanka Vraza. V. 1877 str. XVII (Stanko t. j. Stanislav, ne Konstantin; Fras i Žerovnik) pa Novice 1857 str. 71—2: Spoznanje. Vicko Dragan.

Drobtince l. 1855 str. 121—131: Janez Klajžer, duhovnik po volji Božji.

Izvéstje gimnazije Mariborske l. 1858 poleg „Epiloga“: O božanstvih ognja pri starih Slovanih. Pregled sto najslavniših učencov marburžkega gimnazija. Sostavil D. Terstenjak. „Iz teh slavnih imen vidimo, da je marburžki gimnazij od nekda bil semenišče slovenskih izvrstnih pisateljev in podpirateljev slovënske narodnosti“, pravijo na to Novice (1858 str. 260).

Spomenik Vodnikov l. 1859 str. 220—227: Slovenske narodne pesmi. I. Iz Medžimurja. II. Iz celske okolice. III. IV. Iz Pešničkëga. — Ljudevit vojvoda horvatski. Zlomëk večje historične povesti. Ueber die Lage und Namensbedeutung der römisch-slovenischen Mansio Longaticus (Aus dem sloven. Manuscripte).

Zlati Vek l. 1863 str. 49—58: O prvem stolnem mestu Metodovem.

Niz bisera jugoslavjanskoga, zabavnik uredio N. Stokan a izdao V. Pretner, u Zagrebu l. 1863 str. 315: Mythologična črtica o staroslovenskem božanstvu Homanu, sp. D. Trstenjak.

Pësmarica. Na svetlo dal dr. R. Razlag l. 1863. II. 1872 v Mariboru: Budnica („Bratje, kliče domovina — Vstan'te v njeno sveto službo itd.“) str. 27. — Pod lipo (Lipa, dišëčo, — Preljubo drëvo itd.“) str. 61. — O polnoči (O polnoči moj duh beði — Vzdiguje se v nebesa itd.“ cf. Novic. 1862) str. 125.

Jezičnik. Leto IV. 1866: Windischer in Sloven (Vid. Predgovor in Novice 1867 str. 20. 21).

Glasnik Slovënski, vredoval A. Janežič v Celovcu, je donašal kratke dopise iz Maribora, mythologične drobtine, zgodovinske in starinske čertice, ethymologične ali jezikoslovne reči, humoreske po narodnih pravljicah, ki jih je priobčeval po vseh letnikih od 1858 do 1868 Davorin Terstenjak ali Vicko Dragan na pr. l. 1858: Na pepelnico, na Verkovnico t. j. sredpostno sredo iz Marburga, majales dijaške itd. — L. 1859: Turki v Verbovcu (str. 75). Kako je Marko župan v Verbovcu postal (4. zv. str. 161). L. 1860: O življenju, značaju in vojni starih Slovanov (str. 43—45). Alež Veselkovič. Verbovske anekdote z geslom: Naravere patres nostri, et nos narravimus omnes t. j. Noreli so očetje naši, in tudi mi smo

vsi noreli (str. 85—88). L. 1861 zlasti mythologične stvari. L. 1862: O mavrici ali božjem stolcu. Vezilo, kogar za godovno zvezati str. 269. Vila (380). L. 1863: O nekterih staroslovenskih imenih iz l. 864 (str. 210). L. 1864: Kelmorajn. Obraz iz mojega dijaškega življenja str. 34—45. O mogilah. L. 1866: O nekdanjih Slovanih v Retiji in Helveciji str. 257—263. L. 1867: O slovanski naselbini v južni Italiji str. 12. O starej Akvileji str. 239—242. Komarjeva ženitev. Narodna pesem znana med Ščavnico in Pesnico, priobčil in pojasnil D. Trstenjak (str. 297—8). Kaj pomeni ime Srb (379)? L. 1868: Važnost narodnih pripovedek in pesem za slovensko bajeslovje str. 63. Steklena gora. Mythologična črtica, kakoršnih se dokaj nahaja v vsakterem tečaju.

Koledar in Letopis Matice Slovenske ima od l. 1865 do 1877 mnogo in dokaj obsežnih spisov Trstenjakovih. Tako na pr. 1865 str. 100: O raznih pomenih besede „Matica“. — L. 1867: Nekaj iz družbenega življenja štajerskih Slovencev (str. 95—98). Starodaven vrbovsk rokopis. Našel Vicko Dragan. Vvod in predgovor. Kako si je Vrbovčan svojo svojeglavno ženko poboljšal. Komedija igrana za kralja Matjaša v slavnem varošu Vrbovcu (str. 103—111). L. 1868: Predgovor o spisih Poženčanovih (str. 3. 4). Goriško. Zgodovinska črtica (str. 52). Ali ima slovanski jezik soglasnik f (76)? Rimska cesta (85). Volitev poslanca v Koza-rovcu. Kratkočasnica. Vicko Dragan (125—128). — L. 1869 a str. 3—34 in l. 1871 str. 159—172: Raziskavanja na polji staroslovenske zgodovine; l. 1869 b str. 3—24 pa l. 1870 str. 3—25 ter 1871 str. 172—192: Raziskavanja na polji staroslovenske mythologije, tudi s podobami. — L. 1874: Slovanski elementi v Venetščini (str. 3—74). Komentari k zgodovini Salašanov, Japodov, Venetov, Ligurov, Skordiskov, ligurskih, karnskih, noriških, podunavskih in karpatskih Tauriskov (str. 156—179). — L. 1875: Slovanski elementi v Venetščini. II. Predgovor. Uvod. I. Slovanski jezikoslovski zaklad v Venetščini. II. Antenor, vodja adrijanskih Ve-

netov. III. Professor Contzen o slovanskosti starih Venetov. Dodatki in popravki (str. 3—153). — L. 1876: Slovanski elementi v Venetščini. III. Z dvema prilogama (str. 5—91). — L. 1877: Slovanski elementi v venetščini. IV. Uvod (str. 5—91). Na Ponikvi v god sv. Mohorja.

Slovenec, ki je izhajal v Celovcu l. 1865—67, ima v II. in III. tečaju nekoliko Trstenjakovih dopisov, v katerih se kažejo „Obrazi iz Ljubljane“. V prvem (II, 106) opisuje Dalibor družbino življenje v poglavitem mestu vojvodine Kranjske („In Krain findet man noch ein Stück Mittelalter“) ter oménivši plemstva in meščanov primerja kazino pa čitavnico, surkaše nasproti fra-kašem, češ, da že tudi v narodnem taboru poganjata se za nadvlado Ormuzd in Ariman, kateri slednji dobiva svoje učence iz burne, nagle in žestoke mladine. — V drugem l. 1867 (III, 9) pravi o Ljubljani: To mesto je ne samo slovenska Meka, temuč tudi slovanski Rim. Tudi Ljubljana ima svoj Vatikan, in vse njegove slabosti in blagosti. . . Du-hovništvo je gorljivo, vendar ni vse prosto oklevetanja. . . Kranjska pa Tirolska — Inš-bruk pa Ljubljana sta si v več razmerah zelo podobna gledé društvenega življenja. . . Od novega leta sem je tukaj tudi živo politično gibanje. „Hie Welf, hie Waiblingen“ t. j. tukaj federalisti, tam „Verfassungstreue“ — tukaj narodnjaci, tam nemškutarji — poglejmo si nekoliko teh ustavoljubčkov itd.!“ — V tretjem (št. 36) opisuje jako dovtipno nemškutarjev ali meškutarjev štiri „species“, in v četrtem (št. 43) slovstvarečo Ljubljano. . . „Kakor v Ljubljani vladata dva duha, slovensk in nemšk, tako tudi dvojna literatura. . . nemška neznatna in nezdatna. . . in ako je literatura obraz dušne moči naroda, tedaj je njeno nemško in nemškutarsko pleme na Kranjskem presneto malo ima. . . A tudi slovenskega slovstva v Ljubljani ne morem pohvaliti. . . Kaj je temu krivo? Razcepljenost in nesložnost. Tukaj se ena stranka bori za oblike, tam druga za načela. Nekteri bi radi tudi v posvetni literaturi imeli samo —

askezo. Pravično je poganjati se za moralnost v slovstvu, vendar ne moremo tirjati, da se duh slovenskega naroda bode le s samimi meditacijami nasitoval. . . Posebno slabo stoji s slovenskim pesništvo. . . Nekteri mladi se bojijo kritike, drugi nemilega preganjanja. . . Ženskemu ljubljanskemu svetu je berilo tako potrebno, kakor cukar in kava. . . Dušna lakota išče živeža, in če ni domačega kruha, sega po tujem. . . Treba je složnosti brez „Rechthaberei“. . . Želeti bi bilo, da se ljubljanski slovstveni delavci izključivo držijo svojega kroga. Ali v Ljubljani vsak „comis“ dela politiko na vatle in prače, in tudi to je krivo, da se Ljubljana izdaja itd.!“ —

Slovenski Gospodar, ki izhaja v Mariboru od l. 1867, ima tu in tam „Zgodovinske črtice“ spisal D. Trstenjak. Tako je dopisoval tudi „Besedniku“, kateri je kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo — izhajal v Celovcu od l. 1869 do 1878, na pr. t. II. 1. 1870: Buge waz primi gralva venus! Lepota koroške dežele v oziru slovenskega jezika (str. 11). Kteri dnevi v tjednu so bili poganskim Slovenom prazniki (35)? Vaprija vas blizo Gospe svete na Koroškem (59). T. III. 1871: Črtice o Antonu Tomšiču (str. 91). Nektore drobtine ali črtice se nahajajo še tudi v tečajih l. 1875 in 1876.

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

IV. Nabiranje denarja v ljudskih šolah.

Nabiranje denarja v kakršni koli namen je v ljudski šoli prepovedano. Ker so se pa pripetili slučaji nasprotni tej prepovedi,*) razglasil je vis. c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani nastopni ukaz:

Z. 257

L. Sch. R.

Aus Anlass vorgekommener Fälle, dass in Volksschulen Geldsammlungen zu wohlthätigen oder gemeinnützigen Zwecken, welche mit der Schule keinen oder nur einen entfernten Zusammenhang haben, ohne Bewilligung des k. k. Landesschulrathes veranstaltet werden, wird der hohe Ministerial-Erlass vom 17. Juni 1873 Z. 7702 (M. V. Bl. Nr. 75), beziehungsweise vom 24. Jänner 1853 Z. 1220 zur strengsten Darnachhaltung und weiteren Verständigung der Schulleitungen in Erinnerung gebracht.

K. k. Landesschulrath Laibach am 20. Februar 1890.

Der k. k. Landespräsident:

Winkler m. p.

An alle k. k. Bezirksschulrätthe in Krain.

*) Skladi za „Dejanje sv. Detinstva“. Ured.

Ker se ta ukaz sklicuje na ministerski razpis z dné 17. roznika 1873, št. 7702, podajemo v nastopnem glavne tri točke iz imenovanega razpisa. Te točke se glasé:

1. Geldsammlungen unter den Schülern und Schülerinnen zu dem Zwecke, um Schulvorstehern oder Lehrern aus irgend einem Anlasse ein Geschenk unter welcher Form immer zu machen, sind durchaus unzulässig.

2. Geldsammlungen zu einem anderen Zwecke dürfen nicht ohne ausdrückliche Bewilligung der Landesschulbehörde veranstaltet werden. Im Bewilligungsfalle sind jene Rücksichten genau zu beachten, welche in dem M.-E. vom 24. Jänner 1853, Z. 1220 näher bezeichnet wurden.

3. Übertretungen der vorstehenden Anordnungen durch Vorsteher und Lehrer öffentlicher Schulen sind im Disciplinarwege, bei Privatschulen mit ersten Verwarnungen, im Wiederholungsfalle aber bei jenen derselben, welche von Corporationen unterhalten werden, mit der Entfernung der schuldtragenden Vorsteher und Lehrer, und bei jenen, welche von Einzelpersonen erhalten werden, mit Schliessung ihrer Schulen zu ahnden.